

Anton Tomažič: Ljudje premalo pametno glasujejo

Spremljaj članek

Vanessa Čokl

Spremljaj avtorico

PONEDELJEK, 29.1.2018, 0:08 - Čas zadnje posodobitve: pred dvema dnevoma 15:14

Odpri galerijo

IGOR NAPAST "Komunizem bi propadel in bi imeli demokracijo. Ker je bil to evropski proces. Nečesa pa ne bi bilo. Brez Demosa ne bi bili samostojni! Demos je bil velika stvar, tega ne bo mogel nikdar nihče zanikati."

Popolna negotovost so parlamentarne volitve 2018, pravi demosovec v NSi Anton Tomažič. Tik pod vrhom Demosa je bil, postavljal je, za odhod na prve volitve 1990, stranke demokratične opozicije staremu sistemu. Dolgo je v zadnjem času poskušal posredovati med svojo stranko in SDS. Brez uspeha. Zdaj je prepozno, je prepričan, Janez Janša je pokopal slovensko politično pomlad. Tudi o drugih ne hrani besed. Ponedeljkov intervju.

Spomladi mu pri celovški Mohorjevi izide 500 strani memoarov V objemu slovenske pomladi. V tri razdelke: Moj SDZ, Moj Demos, Moj parlament, je sestavil knjigo, ji dodal kup fotografij in dokumentov, nemalo jih bo celo prvič prišlo v javnost iz njegove delovne sobe doma, v Viru pri Domžalah. **Anton Tomažič**, rojen v Ljubljani, letnik 1950, je pravnik. Pravniški informatik. Stari maček družbenih omrežij, danes angažiran tviteraš in facebookovec, ki ima v malem prstu vse možne informacijske sisteme in družbene mreže. Pred tridesetimi leti je ustanovil pravnoinformacijsko podjetje IUS Software, odprl pravni portal IUS-INFO. Upokojen je še manjšinski lastnik firme, ki v treh državah, Sloveniji, na Hrvaškem in v Turčiji, danes, okrepljena s tujimi vlagatelji, pomeni službo za več kot sto ljudi. Bil je poslanec prvega demokratičnega parlamenta po volitvah 1990. Najprej v Slovenski demokratični zvezi, na naslednjih volitvah njegovi stranki, Narodnim demokratom, ni uspelo postati parlamentarna. Tik pod vrhom Demosa je bil, postavljal je, za odhod na prve volitve, stranke te demokratične koalicije. Demokratične opozicije staremu sistemu. Ponosno pokaže original zapisnika ustanovitve Demosa konec 1989., še brez Slovenske kmečke zveze takrat. Tudi kopijo zapisnika prehitre ugasnitve Demosa, v Dolskem dve leti pozneje, ima.

Ne nazadnje: leta 2001 se je, goreč popotnik, srečno vrnil s karibskega otočka Nevis, potem ko se je po težkih devetih dneh sam s seboj v breznu, kamor je bil padel, le rešil.

V Slovenski demokratični zvezi ste začeli, gospod Tomažič. Potem ste bili Pirnatovi Narodni demokrati.

"Na žalost smo izpadli iz parlamenta."

In v Novi Sloveniji, od začetka stranke.

"To je moja prava stvar! Je ena anekdota. V Litostroju sva se enkrat pogovarjala s Francetom Tomšičem in je rekel, Tone, kaj če bi ustanovili novo stranko! Kakšno pa, sem vprašal. Socialdemokrasko! Čakaj, same leve stranke bomo spet imeli, sem mu odvrnil. Potem bi pa že krščanskodemokrasko! Vedno sem bil in sem po prepričanju krščanski demokrat."

SDS pa ni leva stranka.

"Zdaj ni, ne?"

Leto parlamentarnih volitev je in se spet omenja tako imenovani novi Demos. Ampak danes ni več tiste politične pomladi, ki ste ji pravkar napisali knjigo, vaše dokumentirano pričevanje. Kandidatov za koaliranje desno od levega ni? Se pa NSi pripravlja predstaviti programske prioritete za naslednja štiri leta in so nekateri začeli sestavljati fiktivne volilne zveze in zaveznitva, vaši stranki pripisovati, da postavlja novi Demos. Lansiralo se je, kaj če bo Nova Slovenija šla v kombinacijo z drugim na predsedniških volitvah Marjanom Šarcem ...

"Bom začel pri Demosu. Res smo imeli srečo in najboljša zgodba v slovenski zgodovini je, da smo lahko ustanovili državo, in to tako na hitro. Demos je z več vidikov kontroverzen, se pa ljudje premalo zavedamo, no, jaz se, da je bil zelo široka koalicija. Demos je bil koalicija šestih strank. Dve levi. Socialdemokraska stranka in Zeleni. Dve desni. Krščanski demokrati in kmečka stranka. Na sredini pa SDZ in liberalci. In je dokazal, Demos, da je tudi s takšno široko koalicijo mogoče. Da je možna, da zmore delovati. O čemer se nismo mogli uskladiti, tega v Demosovem programu ni bilo. Na primer. Zeleni so za splav, mi proti, pustimo to, imam zabeleženo v nekih osnutkih, ki jih bom tudi objavil v knjigi. Za bistvene stvari smo se dogovorili in jih lepo izpeljali. Premalo se poudarja, jaz pa vedno bolj, da prve volitve niso bile problematične samo zato, ker nismo imeli vsi enakih pogojev. Če bi bili mi dosledni, stranke naslednice nekdanjih totalitarnih organizacij, Zveze komunistov, Socialistične zveze, Zveze socialistične mladine, sploh ne bi smele sodelovati, ker so za seboj imele neprimerno, totalitarno zgodovino, ampak samo nove, demokratične, ki so zajele ves politični spekter, pa bi bile volitve kljub temu popolnoma legitimne. Zdaj bo kdo rekel, a potem kak Potrč ne bi smel biti v politiki? Ja, lahko! Lahko bi se včlanil v kakšno novo stranko ali jo ustanovil. Ne pa, da so se te stranke samo pretvorile in je to tudi razlog za zapoznelo tranzicijo."

IGOR NAPAST Tik pod vrhom Demosa je bil, postavljala je, za odhod na prve volitve, stranke demokratične opozicije staremu sistemu. Ponosno pokaže original zapisnika ustanovitve Demosa konec 1989.

Zgodovina jih je doletela in ...

"... so spretno preživele! Davek je pa ta, da se počasneje razvijamo. Dohitevajo in prehitevajo nas. Češka, Slovaška, Poljska, koliko so bile za nami, zdaj pa ... Lustracija takrat ni bila možna. Potrebna bi bila in koristna, ampak če bi takrat začeli še lustrirati, se ne bi osamosvojili. Ko so komunisti v solzah odšli s kongresa v Beogradu, je to že bila igra. Da si v slovenski javnosti pridobijo malo popularnosti. In jim je uspelo. Ampak zato zgodovina ni bila nič drugačna, niti najmanj. Tudi če pri nas ne bi bilo nikogar, bi komunizem propadel in bi mi zdaj imeli demokracijo. Ker je bil to evropski proces. Berlinski zid je padel. Nečesa pa ne bi bilo, to je vredno vedno znova povedati: brez Demosa ne bi bili samostojni! Slovenija bi bila danes protektorat. Demos je bil velika stvar, tega ne bo mogel nikdar nihče zanižati."

Saj. Je tu vseeno tudi pojasnilo njegove kratkosti?

"Demos je bil uspešen, ampak mi smo bili izvoljeni za štiri leta! Člani ga ne bi razpustili predčasno. A se je kmalu začelo. V Demosu je bilo veliko ... usmerjevalcev. Bali so se Demosa. Da bi zmagal na naslednjih volitvah. Zato tista velika prevara z volilnim sistemom. Bili so proti večinskemu volilnemu sistemu. Ali vsaj kombiniranemu. A je bila še vedno možnost takrat, če bi bili volivci malo bolj pametno glasovali, da na novih volitvah zmagamo. Škoda, da so nove demokratične sile prepustile levico starim. Zeleni so bili prešibki in so izpadli iz parlamenta, ampak meni je zelo žal, da ne obstaja zdrava socialdemokratska stranka, kot jo je bil Tomšič ustanovil in kot še en socialdemokrat po prepričanju nadaljeval, Jože Pučnik. Verjetno me bodo zelo napadli, če to rečem, ampak tukaj bom prvič omenil Janeza Janšo, ker je SDS, potem ko je stranko prevzel, odpeljal iz levega političnega prostora v desnega, po mojem po nepotrebnem, in delal gnečo na desnici. Od takrat naprej lahko na levici kraljujejo stare sile. Ne napadam frontalno teh strank, ampak tudi sedanji Socialdemokrati imajo nahrbtnik od prej in niso, kar bi lahko bili."

Še ena naša tranzicija, ki je ni bilo?

"Ja, v demokratično, neobremenjeno levico."

Zdaj je pa na desni strani kanibalstvo?

"Čas bi bil, da se oblast prevetri in še desnica malo prevzame, da ne bo ves čas levica. Ampak je na desnici zaradi tega nepotrebno rivalstvo. In to ne normalno rivalstvo med strankami, temveč potencirano, zadnja leta še v kombinaciji s populizmom, ko je vsak tvoj politični nasprotnik že kar politični sovražnik. Še vedno mislim, da bi se slovenske tri desne stranke - dovolj jih je po mojem, v volilnem sistemu, kot ga imamo, mislim, da ni treba ustanavljati novih -, še vedno jim pravim pomladne: SDS, NSi in SLS, lahko lepo pomirile in nekaj ponudile Slovencem, da enkrat poskusijo z desnico. Za SLS mi je zelo žal, da ni v parlamentu, in po mojem lahko spet pride, ker ima zelo dobro mrežo. To smo videli že v Demosu in še vedno jo ima, izkazalo se je spet na volitvah v državni svet, izkaže se na lokalnih volitvah. Saj jaz sem nepomembnejš, ampak sem upal za Časnik.si napisati, da so vodstva desnih strank otročja. Potem sem Janšo in Novakovo povabil na kavo. Nista se odzvala. Imel sem celo mirovni načrt."

Mirovni načrt?

"Ja. Da se najprej umiri med strankama, potem pa postavi nekakšno posvetovalno arbitrarno skupino izkušenih, da ne bi bili čez čas spet v vojni, ampak bi se delalo za skupno zmago desnice. Da bi delovali vsaj po načelih Demosa, sem načrtoval. Ampak to je zdaj vse

pogorelo in tudi jaz sem po treh letih truda dvignil roke od tega. Prepozno je, zdaj ni mogoče več nič narediti."

Prepozno za volitve 2018? Slovenska pomlad je mrtva. Dolgo že.

"Je, žal. Bom šel še korak naprej. Janez Janša se je v desetih letih zelo spremenil. Razlogi so, mislim, vsi ti postopki, pravosodni, medijski. Patria ga je uničila. Preveč se je radikaliziral. Nemogoče je zato pričakovati, da bi šli zdaj skupaj. Govorim v lastnem imenu, a takšno razpoloženje vidim tudi v NSi. Ne bi si več upal podpisati, da gremo lahko v predvolilno koalicijo s SDS, z dogovorom, da mandatarja da stranka, ki dobi največ glasov."

IGOR NAPAST Ustanovna listina demokratske koalicije.

Kakor je, po tej logiki, Demosovo osamosvojitveno vlado sestavil krščanski demokrat Lojze Peterle.

"Tega ne bi več upal podpisati. Bojim se, kar napišite to, da bi imeli novega Orbana, slovenskega, če bi bil Janez Janša mandatar. Jaz pa skupaj z ostalimi krščanskimi demokrati ne bi bil rad v vladi, zaradi katere bi nas začela Evropa korigirati. Zelo cenim SDS, to tudi napišite. Največja stranka je in najmočnejša, v njej je veliko zelo dobrih politikov, tudi vaš štajerski poslanec Franc Breznic, ampak ne morejo priti do izraza zaradi Janše. Žal mi je, da ne moremo z njimi v koalicijo. Mislim, da bi se stranka, če bi jo Janša prepustil nekemu drugemu, spet lahko razživela v koristno smer."

Od Pučnika je Janša prevzel levo stranko ...

"Janšo iz tistega obdobja zelo cenim. Bil je zelo uspešen obrambni minister. Ne samo da je sprožil slovensko pomlad, najbrž je bil najbolj zaslužen za uspeh pri osamosvojitvi. Zdaj na koncu je pa, bom kar rekel, grobar slovenske pomladi. Če bi bil takrat na začetku ostal v SDZ, bi stranka imela karizmatičnega voditelja in bi prišla gladko v parlament, Demos pa bi lahko imel večino še na naslednjih volitvah. A je šla narazen tudi SDZ, praktično ves vrh stranke jo je zapustil, ločila se je na dva dela. Stranka, ki je bila prepričana, da bo na prvih volitvah dobila največ glasov in bo v Demosu najmočnejša. Po tistem je bil Janša nekaj časa brez stranke, potem pa je ugrabil SDSS in jo odpeljal v desno. Takratna kadrovska politika v stranki bi bila za posebno knjigo. Kako je France Tomšič izgubil položajne funkcije. V tistem obdobju je bil eden vodilnih v stranki Tit Turnšek ..."

Saj res. Ta Tit Turnšek. Predsednik Zveze borcev zdaj.

"Stranko je potiskal v desno. Poslan je bil, da naredi prostor za socialdemokrate, in mu je uspelo. Janša je pa nasedel. Očitno je po duši res desničar. Po mojem je z odhodom v desno naredil škodo in smo izgubili zdravo socialdemokratsko stranko. Prepričan sem, da je bil Jože Pučnik po srcu pravi socialni demokrat. Ni pa bil izrazito dober politik. Prelahko so takrat popustili, Slovenija bi potrebovala zdravo levo stranko, pa je nima. Ima pa surogat, ki je naslednik prejšnje totalitarne stranke."

"Janez Janša se je v desetih letih zelo spremenil. Patria ga je uničila. Preveč se je radikaliziral"

Malo ste vi tudi notranja opozicija v NSi?

"Tako bom povedal. Pred leti je imela predsednica možnost, da me kooptira v izvršilni odbor, pa je kooptirala Janeza Pogorelca, ki je precej drugačna smer v stranki. Jaz sem šel v smeri zблиževanja in pomirjevanja na desni, Pogorelec nasprotno. Zdaj je pa vse skupaj tudi mene pripeljalo do tega, da absolutno razumem, da naša stranka z Janšo ne more v koalicijo."

S kom pa boste šli?

"Ne bi si upal napovedovati, kakšna bo situacija, toliko je pred letošnjimi volitvami neznan. Popolna negotovost. Po volitvah se ima pa vsaka stranka pravico pogajati z vsakim in tudi v večstrankarski koaliciji imaš lahko desni vpliv. Važno je, da NSi ohranja svojo politiko. Bil sem zelo potolažen, ko se je zdaj pokazalo, da v moji stranki niso ničesar ponudili Marjanu Šarcu, in tudi sam se je distanciral. Predvsem pa na katerikoli strani ne smejo uporabljati imena Demos! To bi bila zloraba. Naj rečejo, da bodo delali po demosovskih vrednotah in principih, saj so dobri. Demos pa je stvar zgodovine."

IGOR NAPAST "Enkrat je France Tomšič rekel, Tone, kaj če bi ustanovili novo stranko! Kakšno pa, sem vprašal. Socialdemokratsko! Čakaj, same leve stranke bomo spet imeli? Potem bi pa že krščanskodemokratsko!"

Spet je bilo vprašanje zdaj, na januarsko obletnico njegove smrti, kako bi naprej bilo s Slovenijo, če bi bil Pučnik dobil prve predsedniške volitve in ne Kučan.

"Če bi Pučnik bil izvoljen za predsednika, Kučan zadnjih trideset let ne bi imel takšne ogromne neformalne moči. Če bi nam v Demosu slovensko predsedstvo takrat dajalo več podpore in če bi bil to Pučnik, verjetno ne bi prišlo do razpusta Demosa in predčasnih volitev. Marsikaj bi lahko šlo drugače. SDSS bi pa bila normalna leva stranka."

In Lojze Peterle ne nezadoščen?

"To je bil spet SDZ! Praktično takoj po volitvah 1990 so o Peterletu govorili kot o klerikalcu. Ves čas so imeli veliko averzijo do njega, na čelu, bom pa še to povedal, z Dimitrijem

Ruplom. Takoj ko smo se osamosvojili in ubranili, so se že bali, da bo Peterle preveč uspešen. Zato so, še enkrat povem, usmerjevalci v SDZ in Demosu preprečili, da se v novo slovensko ustavo napiše večinski ali vsaj kombinirani volilni sistem. Ker bi, sem prepričan, Demos tudi na naslednjih volitvah zmagal, v večinskem sistemu seveda premočno. To pa je bila najhujša mora celotne levice, zato ga je bilo treba čim prej ukiniti, spremembo volilnega sistema pa preprečiti. To je naredil France Bučar in sem mu zameril. Dve leti, kolikor je imel Demos, nista dovolj za sprejetje pametne privatizacije, da bi se znebili premočne državne lastnine, da bi dokončali spravo, zmanjšali ideološke napetosti ..."

Koliko je Slovenija izgubila časa, odkar je država? Koliko je nedokončanosti, kaj vse zamujeno?

"Žalosten sem in razočaran, da se na nobenih volitvah kaj veliko ne spremeni, tudi če bi se lahko. Ljudje premalo pametno glasujejo, ne morem drugače povedati. Materialni kazalci niso, kar bi lahko bili."

Ampak vi poslanec ne boste več?

"Ne. Nobenih ambicij nimam v politiki."

"Z umetno inteligenco dobiš ogrodje, tako da sodnik odločbo samo še napolni z vsebino. Veste, do česa pride v končni fazi? Sodbe so bolj objektivne!"

Bili ste prvi z računalnikom v poslanski klopi.

"Prenosnik sem imel prvi, ja. Bil sem predsednik zakonodajno-pravne komisije in nekam sem si moral zapisovati. Povem pa tukaj prvič, da sem že takrat uporabljal družbena omrežja. Bilo je leto 1989, ko sem ustanovil IUS-INFO. Interneta takrat niti še poznali nismo. Ne vem, če veste, da sem pred upokojitvijo, ko sem še bil podjetnik, delal na projektu uvajanja umetne inteligence v pravo. Devetdeset odstotkov pisanja sodbe je rutina. Prek prepoznavanja besedil, kar računalnik danes že zna: kaj je pravna oseba, kaj kaznivo dejanje, kaj sodba, kaj pritožba ..., z umetno inteligenco dobiš ogrodje, tako da sodnik odločbo samo še napolni z vsebino, ji da smisel. Veste, do česa pride v končni fazi? Sodbe so bolj objektivne! V Ameriki so dokazali, da rasa sodnika 20-odstotno vpliva na sodbe. Pionirji smo bili pri nas pred desetimi leti, ko smo hodili po različnih konferencah in kongresih in to predstavljali, očitno še prezgodnji. Ampak slej ko prej bo to postalo praksa. Tudi pogodbe se bodo pisale na ta način, tudi zakonodaja. Zakonodaja brez lukenj."